

ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ САЙТА

ЖСН: AP14870872:

Зерттеу жобасының атауы: «Қазақстан Республикасының солтүстік өңірлеріндегі демографиялық және көші-қон процестерін зерттеу: негізгі факторларды анықтау және талдау және оларды реттеу әдістерін әзірлеу»

Зерттеудің өзектілігі: Тәуелсіздік жылдарында жүргізілген демографиялық зерттеулер демографияның, сыртқы және ішкі көші-қон мен урбанизацияның сандық статистикалық аспектілеріне назар аударды, ал терең әлеуметтік-экономикалық қайта құрулардың демографиялық үрдістер мен заңдылықтарға әсері ғылыми қоғамдастықтың тиісті назарынан тыс қалды. Сонымен қатар, әлеуметтік-экономикалық қайта құру мәселелеріне, олардың өзара әрекеттесуіне және аймақтар тұрғысынан демографиялық заңдылықтар мен көші-қон процестеріне әсер етуіне арналған кешенді зерттеулер әлі жүргізілген жоқ.

Осы зерттеудің демографиялық және көші-қон процестеріне негізгі жаңалық элементтері:

біріншіден, базалық демографиялық құрылымды қалыптастыратын табиғи-экологиялық факторды, әлеуметтік-экономикалық жүйелердің кешенді сипатын өзара ықпалы мен өзара тәуелділігі негізінде талдау мен бағалау;

екіншіден, урбандалу процестерін туындататын әлеуметтік-экономикалық факторлардың кең ауқымын, оның ішінде жекелеген өңірлердегі өмір сүру деңгейімен және өңірлердің экономикалық дамуы мен халықтың демографиялық және көші-қон динамикасының өзара әсерімен байланысты бағалау;

үшіншіден: көші-қон және эмиграция процестерін туындататын саяси-этникалық факторларды талдау және олардың өңірлердегі демографиялық теңгерімсіздікті тереңдетуге әсерін анықтау;

төртіншіден: халықтың жыныстық-жастық құрылымын талдау және олардың тұтастай және өңірлер бөлінісінде демографиялық процестермен өзара байланысын зерделеу;

бесіншіден: халықтың көбеюіне әсер ететін мәдени, психологиялық және тарихи факторларды (неке, ажырасу, туу) талдау;

алтыншыдан: модельдеудің қазіргі заманғы әдістеріне негізделген солтүстік өңірлердегі демографиялық ахуалдың дамуының орта мерзімді болжамын әзірлеу;

жетіншіден: демография мен көші-қонды реттеу жөніндегі қолданыстағы мемлекеттік бағдарламаларға, басқару тәсілдеріне жоғарыда көрсетілген факторлармен өзара байланысын ескере отырып, ғылыми негізделген талдау жүргізу. Осылайша, осы жобаның ғылыми жаңалығы оның демографиялық және көші-қон процестерінің сандық аспектісін ғана емес, сонымен қатар демографиялық және көші-қонға әсер ететін факторлардың тарихи-географиялық, урбанизациялық, психологиялық, экологиялық-климаттық, әлеуметтік-экономикалық, ұлттық, отбасылық-тұрмыстық ерекшеліктерін аймақтық және ұлттық деңгейлерде ескеретін және салыстыратын кешенді және жүйелі тәсілімен анықталады. Аталған кешенді тәсіл тексерілген ғылыми қорытындылар мен тұжырымдарға негізделген демографиялық және көші-қон саясатын жетілдіру жөнінде ұсынымдар әзірлеуге мүмкіндік береді деп күтілуде.

Зерттеудің мақсаты: Елдегі демографиялық және көші-қон процестерін жекелеген өңірлер бөлінісінде кешенді зерттеу, негізгі үрдістер мен маңызды факторларды анықтау, анықталған факторлардың демографиялық және көші-қон процестеріне әсер ету дәрежесін зерделеу, негізгі көрсеткіштерді болжау және өңірлер бөлінісінде халықтың теңгерімді өсуін қамтамасыз ететін демографиялық саясатты дайындау, сондай-ақ Халықтың көші-қонын реттеу үшін ғылыми негізделген ұсынымдар әзірлеу.

Зерттеудің міндеттері:

1. Демография мен көші-қонға, оның жұмыс істеуінің негізгі факторларына және оны реттеуге қатысты ұғымдарды анықтауға теориялық және ғылыми тәсілдерді жалпылау және жүйелеу.

2. Халықтың демографиялық құрылымын талдау: туу, өлім, көші-қон, сондай-ақ осы жайларға қатысты және қажетті деректер мен ақпаратты жинау және талдау;

3. Елдегі демографиялық процестердің ауқымы мен қарқындылығын анықтау.

4. Халықтың көші-қон, демографиялық көңіл-күйі мен уәждерін талдауды ескере отырып, өңірлердегі демографиялық және көші-қон жағдайының басты аспектілерін анықтау;

5. Қазақстандағы және өңірлердегі демографиялық және көші-қон жағдайын талдау.

6. Елдің демографиялық әлеуетін талдау және ықтимал демографиялық ауысуларды, демографиялық дағдарыстар мен жарылыстарды модельдеу және олардың елдегі әлеуметтік-экономикалық және саяси жағдайға әсері.

7. Мемлекеттік бағдарламалардың "демографиялық" аудитін жүргізу, олардың демографиялық процестердің қарқындылығына әсерін бағалау.

8. Қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді перспективаларға бағытталған демографиялық болжамдар жасау;

9. Қазақстанның демографиялық және көші-қон саясатын реттеу тәсілдерін жетілдіру бойынша ғылыми негізделген ұсынымдар әзірлеу.

Күтілетін нәтижелері:

Тікелей нәтижелер: - әлемде танылған демографиялық процестерді талдау мен бағалаудың қазіргі заманғы әдістемелерін терең зерделеу негізінде Қазақстан Республикасының демографиялық көрсеткіштерін талдау және болжау, статистикалық ақпаратты жинау әдістемесі әзірленетін болады;

- математикалық модельдеу негізінде демографиялық көрсеткіштерді болжау әдістемесі жетілдірілетін болады;

- демографиялық көрсеткіштер сандық өлшенеді және жүйелендіріледі, сондай-ақ оларды елдің және оның өңірлерінің демографиялық дамуының нысаналы көрсеткіштерімен салыстыру жүзеге асырылады;

- статистикалық деректерді, сондай-ақ математикалық модельді пайдалана отырып есептеулер нәтижелерін пайдалана отырып, өңірлер бөлінісінде елдің орташа және ұзақ мерзімді демографиялық даму карталары жасалатын болады;

- демографиялық процестерді мемлекеттік реттеудің ғылыми негізделген шаралары, оның ішінде өзекті демографиялық сын-қатерлерге жедел ден қою шаралары ұсынылады.

Зерттеу нәтижелері ҚР Сенаты мен Мәжілісі депутаттарының, министрліктер мен ведомстволар, облыс әкімдіктері өкілдерінің, қоғамдық кеңес мүшелерінің, ғалымдардың қатысуымен өтетін ғылыми конференцияларда талқыланады. Әзірленген ұсынымдар барлық тиісті құрылымдарға (Президент Аппараты, Парламент, Үкімет, министрліктер мен ведомстволар, облыс әкімдіктері) берілетін болады және:

- демографиялық саясаттың жаңа тұжырымдамасын әзірлеу;

- демографиялық көрсеткіштерді дамыту мақсаттарына сәйкес қолданыстағы нормативтік-құқықтық құжаттарды жетілдіру;

- Саяси тұрақтылықты қолдау жөніндегі тиімді шараларды әзірлеу;

- саяси жаңғырту жүргізу және Мемлекеттік басқарудың тиімділігін арттыру.

Алдын ала нәтижелер бойынша:

- 61 процентилмен Scopus базасына кіретін рецензияланатын ғылыми басылымда 2 (екі) мақала жарияланды;

- КОКСОН ұсынған отандық басылымдарда 4 мақала жарияланды;

- Рецензияланатын РИНЦ журналдарында 1 (бір) мақала жарияланды;

- Жариялауға 1 монография дайындалды;

- ҚР Парламенті Сенаты жанындағы аналитика және сарапшылар мектебінде

тақырып бойынша 2 (екі) талдамалық жазба дайындалып, таныстырылды:

- 1. "Қазақстан өңірлерінің демографиялық дамуындағы сын-қатерлер мен үрдістер туралы"

- 2. "Әлеуметтік саясаттағы жаңа тәсілдер. Адами капиталды тұрақты дамыту үшін әлеуметтік капиталды қалыптастыру"

- ҚР Сенатының талдау мектебі аясында 2 зерттеуші сарапшылар пулына қабылданды.

- Сондай-ақ, зерттеу тобының мүшелері Мәскеудегі IV Халықаралық демографиялық форумға қатысып, зерттеу тобының бір мүшесі Ресей Ғылым Академиясының федералды ғылыми-зерттеу социологиялық орталығының демографиялық зерттеулер институтында (144 сағат) біліктілігін арттырудан өтті.

- халықаралық конференция материалдарында 4 (төрт) баяндама дайындалып, жарияланды;

- Алынған бастапқы деректер негізінде алдын ала талдау жасалып, конференцияларда таныстырылды, сондай-ақ БАҚ арқылы хабардар етілді. (Егемен Қазақстан және Айқын республикалық газеттерінде, сондай-ақ "Хабар", "Қазақстан" ТВ арнайы бағдарламаларында және "САНА" Абай ТВ бағдарламасында талқыланды)

Жүргізілген зерттеулер нәтижесінде 2024 жылы жарияланатын болады:

- ККСОН ұсынған рецензияланатын шетелдік және (немесе) отандық басылымдарда кемінде 1 (бір) мақала және (немесе) шолулар;

- Web of Science базасының Social Science Citation Index, Arts and Humanities Citation Index және (немесе) Russian Science Citation Index индекстелетін және (немесе) Scopus базасында citescore бойынша кемінде 35 (отыз бес) проценти бар рецензияланатын ғылыми басылымда кемінде 1 (бір)мақала немесе шолу;

- демография мен көші-қонды реттеу процесі мен тәсілдерін жетілдіру бойынша 1 ұсынымдар.

- «Демографиялық талдаудың модельдері мен әдістері» монографиясы шығарылады.

Жұмыс нәтижелері тұтастай алғанда Қазақстанның және жекелеген өңірлердің әлеуметтік-экономикалық дамуы үшін теориялық және практикалық маңызға ие болады. Жоба нәтижелерінен ғылыми нәтиже зерттелетін материалдар Өңірлерді дамыту туралы қазіргі заманғы түсініктерді, сондай-ақ ел халқының Орта мерзімді және ұзақ мерзімді перспективаларын айтарлықтай кеңейтетіндігімен айқындалады.

Зерттеу тобының құрамы:

Бодаухан Кайрат – Жоба жетекшісі, ғылымдарының кандидаты, қауымд.профессор, индекс Хирша 1, <https://orcid.org/0000-0002-3232-5315>

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194385238>

- Карабасов Расул Асылбекович, экономика ғылымдарының кандидаты, қауымд.профессор Имеет индекс Хирша 4,

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57194524235>, <https://orcid.org/0000-0003-1963-3097>

- Жолмуханова Айгуль Жахыяновна, экономика ғылымдарының кандидаты, профессор, индекс Хирша 4, <https://orcid.org/0000-0003-4419-5439>

- Кочийгит Жанерке , магистр государственной политики, Назарбаев Университетінің PhD докторанты, Имеет индекс Хирша 1, <http://orcid.org/0000-0001-5176-0446>

- Амерханова Индира Кулатаевна – PhD доктор, индекс Хирша 1, <http://orcid.org/0002-0846-3232>

- Алдангаркызы Асем – ҚР СЖЖР ҰСБ Әлеуметтік және демографиялық статистика департаментінің бас сарапшысы, ҚазҰУ PhD докторанты. Эл-Фараби.Главный эксперт Департамента социальной и демографической статистики БНС АСПиР РК, PhD докторант

КазГУ им. Аль-Фараби.

- Нурмухаметов Нурбахыт – Экономика ғыл.докторы, профессор
- Нукешева Анар – экономика ғылымдарының кандидаты, профессор
- Дарима Женсхан - экономика ғылымдарының кандидаты, қауымд.профессор